

Արձանագրութեանց յիշեալ Գուտի անունը
կուգէ անոնեւ Աէյո (JRAS XIV, 393) Զէրէլ
Զուգի անունն մէջ, ըստ ստորական աւանդաւ-
թեանն՝ Հէրէյց եւ Գիտոննից ըով՝ եւ այս ուսան-
գութեան հետեւելով Մահմադականը կը համա-
րին այն լեւոյ, որուն վրայ նստած է տապանը.¹
այս պարագայի մէջ՝ ըսել կ'ըլլայ թէ ստորական
աւանդութիւնն եւ հին Բաբելոնացի իրարոյ կը
համահայնին եւ ասով Նիսիքը նոյնացունած կ'ըլլայ
այսօրեան Զէրէլ Զուգիի հետ: Նախ եւ յառաջ
այս ըմբռնման դէմ՝ պէտք ենք ըսել թէ մինչեւ
ստորա արձանագրութիւններէն որ եւ է ապացոյց
չունինք՝ Գուտի ըստածներուն մինչեւ այսօրեան
Բոկոստի կողմը ստորածուելուն վրայ: Եթէ
վերջիշեալ ըմբռնումն ուղիղ է ենթագրութեան
ապստինելով ըսելու է թէ Գուտի ըստածներն
վերջէն դեպի հիւսիս՝ Վանսի լճին հարաւային
կեդրը մղուեցան. ասով այլ եւս օտարապի չե-
րեւար լեւան մը անոց անուամբ կոչուիլը: Կամ
թէ արեւեք շրիտոնեական թուականին սկիզբ-
ները՝ Միջագետացի եւ հիւսիսային սահմանակից
լեւանքարհներուն բնակչաց մտքին մէջ դեռ ամ-
բողջապէս այնքի՛նչ մնացած են իջհեղեղի հին բա-
նակեան զրոյցն եւ տապանին՝ Գուտի ըստածներուն
մէջ լեւան վրայ դադար առնուլն, եւ թէ Գուտի եւ
Զէրէլ Զուգի անուններուն նմանութիւնն ազգած
է՝ օտարական աւանդութեան մէջ վերջնայն տա-
պանակի լեւոյ համարուելուն: Ինչ որ ալ ըլլայ,
Նիսիք = Զէրէլ Զուգի հաւասարութեան կա-
րեւորութիւնն տալու չէ.² Վասն զի Ասորեստի-
բաղայ տարեգրի արձանագրութեան Նիսիքը պի-
տի չուզին բաժնել իջհեղեղի պատմութեան հա-
մանուն լեւանն: Հաւանական է որ Նիսիքն եր Բա-
բելոնացոյց եւ Ասորեստացոյց նոյն լեւանաշղթային
ստուած գործածական անունը. այս պարագային
մէջ կարելի է թէ սեմական բառ ըլլայ՝ «փրկու-
թիւն», նշանակութեամբ՝ կամ լեւանամբ ընտրուած
իջհեղեղի պատմութիւնն ակնարկելու եւ կամ
հիմնուած լոկ ժողովրդական ստուգաբանութեան
վրայ. ըստ այսմ բառակաղը կ'ըլլայ պատճառ՝
իջհեղեղին այս լեւան հետ կապուելուն: Լույսու-
ցուց մէջ Նիսիքը կնիւրպա կը կոչուէր:

Վերջերս Բեւլ³ խնդիր յուզելով Նիսիքի
դրբին նկատմամբ՝ քս արդիւնքին հասաւ թէ

փաստին մէջ՝ Կորեքըս⁴ այս երկու անունութիւններն ալ
աշխարհ համադիւ ապացոյցներ չունին, որով Գիսիլնը:
1 Սկզբագար Արաբիյ մկէնը կը հասկընային Գուգի
ըսելը, որուն համար Ղուրանն ալ կ'ըսէ թէ Նոյն տապանին
իկան տեղն է: Այս լեւան անուն՝ Մնացուց գրգառան
եւ Միջագետ արշաւած ասանն՝ անցաւ Բահամին: Ասորա-
կան աւանդութիւնը կարծով ունի հին հրեականէն. արդեւ
Բերոսոս կ'ըսէ թէ տապանն իկա՝ «ի լեւան կորեքուաց»,
այսինքն՝ Ի Բահամն: Թերեւս Զէրէլ Զուգին արձանագրու-
թեանց Նիսիքն ըլլայ:

2 Երբեք եւ Նիսիքի եւ Զէրէլ Զուգի ենթագրեալ
նշանութիւնն չի մտնիր (Riehn, Handwörterbuch der
biblischen Altertümer 1894, «Ասորաս», անունն տակ):
3 Zeitschr. f. Ethnol. 1899, S. 113 ff. Զմմո. Նահե.
Լեման WZKM, XIV, 26: «Նիսիք լեւոյ՝ Արբիլի եւ Թու-
վանդու, Սիդիկանի փիւս գանուղը լեւանաշղթաներուն

Արբիլի հիւսիս-արեւելակողմը գտնուող լեւանա-
գագաթներն են, որ կը ներկայացընեն Գիսիլթրոսի
նաւուն իլմած տեղը: Այս պարագայի մէջ՝ Ասորես-
տանցից թագաւորը նախ ստորին Զաքն անցած
ըլլալու է՝ հարունէ գալով, եւ վերջէն՝ հիւսիս-
արեւելեան ուղղութիւնն բռնած: Առանց նկատու-
ղութեան առնելու այն գիտարութիւններն, որ
Զամուայի արշաւանքն այս կերպով մեկնելէն յա-
ռաջ կու գան, շատ խախտու են այն յառաջդիրքը,
որոնց վրայ կնցած է Բեւլի կարծիքը: Բեւլը այն
պարագային, որ Բանասի Նիսիք լեւանց մէջ Մու-
սահայի՝ այսինքն ըստ իրեն՝ Մուսահիւրացոյ մեկ
քաղաքը կը կոչուի, կը հետեւցընէ թէ Բուսասի
Մուսասիքի մէկ քաղաքը պիտի ըլլայ եւ քանի որ
Մուսասիքի մէջ է՝ այս երկրին հետ մէկտեղ՝ Ա-
րարատու-Նաղդիքի պիտի վերաբերի: Ինքը կը
կարծէ թէ, ինչպէս որ Տօպուկանի (Սիդիկանի)
ասորեստանեայ արձանագրութիւնը իբր թէ կը
ցուցունէ, Արարատու նախաբար անունն էր խաղ-
դիքի մէկ մասին եւ այն ալ այն մասին, որուն
մէջն է Նիսիք լեւոյ: Այս կերպով դիւրաւ կը մեկ-
նուի, կը կարծէ, Ս. Գրոց այն տեղեկութիւնը,
որուն համամատ տապանը՝ «Արարատայ-Արար-
ատի լեւաններն վրայ», դադար առած է, եւ կը
համահայնի Ասորեստանցոյց աւանդութեան հետ:
Քաղդէացի շրիտոնեայց տապանին իլմած տեղը
համարած են նոյն լեւանաշղթային արեւմտեան
մասը՝ այսինքն՝ Զուգի-Զուգին, որ իրենց համար
ամենէն բարձր տեսանելի լեւան էր: Նմանապէս
իրաւամբ կրնայք տարակուսիլ թէ արեւեք Աս-
րեստանցից զուտ տեսական, ծովագիտական Նի-
սիքութիւններէ առաջնորդուելով իջհեղեղի պատ-
մութեան լեւան գիւրջն որոշեցին, ինչպէս որ կ'ընէ
Բեւլ՝ իւր կարծիքն ապացուցանելու համար:

Վերջ յիշուած մեկալ երկիրներուն գիւրջն
որոշելը՝ կը կատարենք Զամուայի երկիրներուն
վրայ առանձինն խօսած ասաների:

(Երբանուկիւն)

ԼԵՋՈՒԱՐԱՆԱԿԱՆ

ՈՐՈՐԿԻՐԻ ԳՆՈՐԴՈՐԵՐԵՐԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

2 եւ ա խ օ ս ու թ իւ ն

(Երբանուկիւն)

§ IV. Ընթանցեալ Բառեր:

187. երբ բառ մ'աւրիշ բառն մը յա-
ռաջ կու գայ, իւր վրան՝ աւելորդ ո՛ր եւ է օտար
տարր մ'ընդունելով, այն նոր բառն ձեռնդիւ-
կը կոչուի:

պիտի վերաբերի, եւ հաւանական է որ Արբիլայն ան-
նաւց լեւաններուն ամենէն բարձրն է:

1 Zeitschr. f. Ethnol. 1899, S. 244.

Ածանցման գործողութիւնն երկու տեսակ կարելի է կատարել. այսինքն՝ բառին կամ սկիզբն եւ կամ վերջը գիր մը կամ վանկ մ'աւելցընելով. վանկ մը, որ ինք ըստ ինքեանն միտ միտակը նշանակութեան զուրկ է, բայց բառի մը վրայ աւելնալով անոր նշանակութիւնը կը փոխէ:

188. Քանի որ մասնիկներն բառին սկիզբը կամ վերջը կը դրուին, իրենց գիրքին համեմատ կ'անուանուին նախադէր (préfixes) եւ յետադէր (suffixes) կամ նախադէր եւ յետադէր մասնիկներ:

Ցեննէք ուրեմն այս երկու տեսակ մասնիկներուն յատուկութիւններն Արաբկիրի բարբառի մէջ:

Ա. ՆԱԽԱԴԵՐ ՄԱՍՆԻԿՆԵՐ:

189. Նախադէր մասնիկներն՝ որք մեր հին լեզուին մէջ բաւական բազմաթիւ էին, երթալով կը նուազին մեր այժմեան թէ գրական բարբառներուն եւ թէ գաւառաբարբառներուն մէջ: Իսկ Արաբկիրի ներկայ բարբառին մէջ հազիւ մի քանի հատ կը գտնենք: Ահա ասիկ գտնուողներն՝

ԱՆ— Բացասական շինող մասնիկ մը, որ յատուկ է հնդեւրոպական բոլոր հին եւ նորագոյն լեզուներուն, առանց բացառութեան. օր.

անիւս = ան + կուս, առանց կուտի, անկորիզ.

անիւս = ան + էրէս, երեսէ ինկած, անվարկ մարդ:

ԱՊ— Նոյնպէս բացասական մասնիկ, նոյնպէս յատուկ հնդեւրոպական լեզուներուն. օր.

աղաւ = աղ + աւ, յիմար, անմիտ, ուշ չունեցող.

աղաւիս = աղ + աշխարհ, լաւ:

2'—	Դարձեալ բացասական մասնիկ. յատուկ իրանական լեզուներու, ինչպէս՝ պահլաւերէն, պարսկերէն, քրդերէն, զազաերէն. օր.
2ի—	

չաւիւր = չ + աւիւր, աղքատ, չունեցող.

չաւիւր — չ + տես, չտես բանի երես չտեսած մարդ:

ՅԸ— Ընդ. մասնիկ մը որ նախկին նախդիր մը կը ներկայացընէ եւ գործակցութեան գաղափարը կ'արտայայտէ: Սա կը հա-

մապատասխանէ լատիներէն cum նախադասման. օր.

ընիւր = ընդ + կեր = cum + panis = ֆրանս. compagnon.

ընիւր = ընդ + կող. համեմատէ կողմնառին հետ.

ընիւր = ընդ + կող. համեմատէ լու. incumbitus.

190. Կարելի է նաեւ իբր նախադասմանիկ համարել նախկին, եւ շ նախդիրներն որոնք բարբառի մէջ երեւան կու գան այլեւս բառերու վրայ. օր. յինքը, յիրեն, յուժ, յուր, զինքը, եւն:

Բ. ԵՏԱԴԵՐ ՄԱՍՆԻԿՆԵՐ:

191. Ետադէր մասնիկներն շատ աւելի բազմաթիւ են բարբառի մէջ. երկու գլխաւոր մասերու կը բաժնենք յետադասներն՝ Բաւ հոյանիւս եւ Օտաւաւս մասնիկներ:

1. ԲԱՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆԸ:

192. Բաւ հայերէն յետադաս մասնիկներն, Արաբկիրի բարբառին մէջ, իրենց յորինած բառերու տեսակին համեմատ կը բաժնուին՝ Էյանիւս, Էյանիւս, Էյանիւս եւ Էյանիւս յորինող մասնիկներու:

ա. Գոյական շինողներ:

193. Գոյական անուններ յորինող մասնիկներն են՝

— ԵՆ. Նոյնաձեւ հին մասնիկն է. ինչո՞յն զո՞ւ թո՞ւ. օր.

Թթիւ,	տանձնի.
Ինծորնի,	կառնաւնի.
մորմնի.	եւն:

— ԻԿ. Հին մասնիկն է նոյնպէս, որ բարբառի մէջ ինչո՞ւն է. Թէ գոյականներու եւ թէ ածականներու համար կը գործածուին. Իսկ ինչո՞ւն է նաեւ յետադէր մասնիկներու վրայ: Ձեր-ջապէս՝ ինչո՞ւն է ուրեմն. օր.

աշի.	պլի.	Թաղի = Թաղաւ. Գառնի = Գառն + ի. Կարի = Կարապետ. Մարտի = Մարտիրոս. Դեռի = Դեռաւ. Սրբի = Սրբաւ. Օթի = Օթաւ.
Թաղի.	տաղի.	
հառի.	փոռի.	
հարի.	քոռի.	
մարի.	եւն:	

Հասարակ անուններ. Գարի. Գարի. Տաղի. Տաղի. Զառի. Զառի.

— ՆՈՑ. Նշնպէս Հին մասնիկ մը, որ տեղէ
լա՛հ Բա՛ն Զա՛ն Եւ յո՛յնէ. օր.

գողնոց. հաւնոց. մասնոց. քէմիրնոց.
սպեղնոց. գողնիւնոց. քաթնոց. եւն:

— ՈՐԹ. կամ ՕՐԹ. — օրդ. Նշնպէս Հինէն
ճաշած մասնիկ մը որ գործողը կը ցուցնէ. օր.

առաջնորդ. ճամբարի. փոխնորդ.
եղնորդ. միշնորդ. եւն:

— ՈՑ. Նշնպէս Հինէն ճաշած մասնիկ մը.
1. տեղ ինչ ցոյցնէ. 2. Գործէ՛լ ինչ ցոյցնէ. օր.

դպրոց. } Երկր. քշոց. }
ծաղկոց. } Կեղ. } սղոց. Կաթնոց. } Գործէ՛լ:
վարժոց. } Խարտոց. եւն. }

— ՈՒ. Այս մասնիկս ճաշորդ մըն է նախ-
կին — աւն, — աւն իրական յօրինող մասն-
կան: Բարբառիս մէջ ալ, — ի՛նչ — Գործէ՛լ
յարմար է առնելէ ինչ ցոյցնէ. օր.

Գշնո — Գշնուհի.

Թաքո — Թաքուհի.

Համեստ — Համեստուհի.

Վարդ — Վարդուհի. եւն, եւն:

— ՈՒԹԻՆ — — — Ինչ. Նշնպէս Հին
մասնիկ մը, որ վերջոյն Բա՛ն ինչ լինէ. Ա՛ւսեւ-
ցուի նաեւ թրքերէնէ եկած բառերու վրայ. օր.

Հայերէն. } Իրիտանիա. }
{ սղոնի. } դարպասի. }
Հայերէն. } պղծութիւն. }
{ վնծութիւն. եւն. } Դոյլստի. եւն:

— ՈՒԿ. Դարձեալ Հին մասնիկ մը, որ
բարբառիս ինչպէս եւ Հնոյն մէջ նաեւ
լինէ. օր.

գրգաւն. շերտն. գառն. }
խնթան. շերտի. եւն, եւն.
խնթան. մանչ. }
աշխատ. } այս երկու բառերն ալ այս
պնտ. } մասնիկով եղած կը թուին:

— ՈՒԾ. Այս մասնիկս ալ թէպէտ նուազ
յարմարական, բայց Նշնպէս Հինէն ճաշած է
եւ որոշութիւն ինչ ցոյցնէ. օր.

գեղնոց. սեւնոց:
ճերմկոց.

Իսկ Հետեւեալ բառերն որք Նշն մասնիկով
յօրինուած են ժամանակ ցուցնող մակայնքն են:

Հինոց. պղծութիւն, շատոց (շատնոց)
վաղոց. հրմակոց. եւն:

— ՉԷՔ. Համար, վան նշանակող գոյ-
ականներ կը յօրինէ. Հին վն մասնական Համա-
պատասխան է. օր.

աւուրն. բերողն. կրողն.
կաշնան. տանողն. եւն, եւն:

— ՊԱՆ. Օտար մասնիկ մը՝ յատուկ իրա-
նեան լեզուներու, որ վաղուց մտեր է մեր լե-
զուն մէջ, եւ որ բարբառիս մէջ երբեմն կը
գործածուի եւ պարզութեամբ ինչ ցոյցնէ. օր.

պախապան. ջրերան. ձիապան.
ջաղապան. դռնապան. իշապան, եւն, եւն:

— ՍՏԱՆ. Նշնպէս իրանական մասնիկ մը
որ Հին ժամանակներէ ի վեր մտած է մեր մէջ,
երբէք է — տեղն առնելէ ինչ ցոյցնէ. օր.

Հայաստան. Թաճմարան.
Տաճկաստան. Բուրխաստան, եւն:

— ՅՈՒ. Բանի մը յարմարութեամբ լինել ինչ
ցոյցնէ. օր.

ապրոց. հարմար. տապալ. }
անթաքից. զաւուրմար. տերտեր. }
էլակ. շապար. տիրա. եւն:

— ԻՈՐ. Մասնիկս ճաշորդն է նախկին
— — — Եւստաքս մասնական. աւելցող ինչ
ցոյցնէ. օր.

բանոց. ծոցոց. լուսնոց. տնոց.
ժամոց. ունեց. սրբոց. եւն:

— ՕՐ. Բարբառիս մէջ՝ բացարձակապէս
տիրող գործիական Հոյսի մասնիկն է եւ աւել-
ցող ինչ ցոյցնէ. օր.

ղոյս. քթո.
յրնակաւ. բերնոց. եւն.

194. Վերջիշեալ մասնիկներէն զատ՝
բարբառիս մէջ աստ անդ կը գտնուին նուազ
յարմարական մասնիկներ որոնք բարբառիս Հա-
մար գիտնական բառերու Համար կը գործա-
ծուին. օր.

— ԱԻՈՐ. Հին մասնիկ մը. աւելցող նշա-
նակ. օր.

Թաքո. ճրքմար.
կրքո. սրբոց.
ձիապ. սպասար. եւն:

— Ի. Նշնպէս Հին. Զա՛ն առն է ինչ
դիւրութեամբ ցոյցնող. օր.

միշմիշ. աղի.
յրնկոց. լեղի.
կառնոց. եւն:

— ԱՐԱՆ. Նոյնպէս հնազոյն օտար մասնակի մը, տեղը ցոյց տաւ, որ, վարժարան, պահարան:

195. Կան նաեւ կարգ մը գոյականներ որոնք իրենց ծայրը մասնիկ մ'ունին Թէպէտ, բայց բարբառիս համար անոնք մասնիկներ չեն, այն պատճառաւ որ միայն հին բառերու վրայ կը գտնուին. օր. Գնէալ, Գնէալ բառերու —նէ մասնիկը. Ժադէ բառին —նէ մասնիկը. Գդէլ բառին —նէ մասնիկը. Գդըռէ, —նէգդըռէ, իլէռէ բառերու —նէ մասնիկը եւ անգիդդէ, ձաքդդէ բառերու —դէ մասնիկը (—նէ, —դէ ի մասին տես Թիւ 225 եւ 227, 228):

Բ. Ածական շինողներ:

196. Մծական շինող մասնիկները հե-
տեւեայնորէն են Արաբկիրի բարբառին մէջ:

— ԵՆՔ կամ ԵՆՔ. Նստակիւն — Եսն —
մասնկի ձայնական մէկ փոփոխութիւնը: Աշ-
տնաներէս յարաւ ժբլաւաբանն է բարբառ-
նից. որ.

Թորոսէն+ . տէրտէրէն+ .
Մարկոսէն+ . Եւն:

— ԵՂԷՆ, Հնադրոյն մասնիկ մը. Կէ-Դէ Է
Գ-ԳԷԷ. օր.

խմորեղէն. մսեղէն. օսկեղէն.
Հաղեղէն. ջրեղէն. եււն:

— Է, Նախկին — Եւ, մասնկան Յնացորդն է: Բացառական հոլով մ'է եւ. Ի՞նչ Նի-Նի ինչեւ կը ցոյցնէ. օր.

արծաթէ. թանաքան.
 օսկիէ. փատէ, եւն:

— ԵՐԷՆ. ԼԷԴԱՆԻ ԿՈՒՐՔԱՆԵԼԵԳՈՅԻՆ. ՕՐ.
ՏՈՅԵՐԷՆ. ԿՈՒՐՔԱՆԵԼԵԳՈՅԻՆ. ԳՂԳՂԵՐԷՆ. ԿԵՆԻ:

— Ի՛նչ. Նախկին Զահեղանքի մասնիկն,
որ նշոյնպէս գոյականներու համար կը գործա-
ծուի. կը յօրինէ նաեւ մակբայներ. օր.

անուշիկ.	մօտիկ.	հոսիկ.
թթուհիշողիկ.	վայվերիկ.	հոնիկ.
կլորիկ.	ճռիկ.	հոտիկ:
մանտրտիկ.	եւն,	

— Լիկ, Մասնիկս նախորդ — էլ նուազանիս մէկ ուրիշ ձեւն է նոյնպէս հասարակական յօդանշ. օր.

Թխելի . կնտի . պնտի .
 լիկի . պղտի . տեւելի .

—ՆԱԾ. Պէտքէն ուրիշ հաւանութիւնը
կը ցուցնէ, որ.

արժաննոց, Տննչոց, Տօխանոց,
սղնոց, տառնոց, լիբնոց (մէկ լիբ =
վարնոց, քսաննոց, 6 Տօխա).
վերնոց, եւն, հարիւրնոց, եւն:

— Ո՛րք կամ Օ՛րք. նոյն յատկութիւնն
ունի ինչպէս — էն. աչք-նուներու համար կը
գործածուի. օր.

գալու. զազիկու.
պալու. եւն:

— ՈՏ. Եղինպէս Նախկին մասնիկ մը.
 Խնդրեմք իր ցոյցէ. օր.

աղտոտ.	խլոտ.	ծրտոտ.
բոբոտ.	մնոտ.	օշոտ.
ըռպոտ.	փշոտ.	եւն :
եղոտ.	քաթոտ.	

— ՈՒԿ. ԿԸ Համապատասխանէ — Բու
մասնկան եւ նոսրացանք իր յորինէ. օր.

Գողթուհի. կամացուհի. պաղաւ. տաքուհի.
 աղէկուհի. կարմիրուհի. գիրուհի. փախուհի.
 Թեթեւուհի. ճերմակուհի. եւն:
 յղճուհի. սեւուհի. շէհէտուհի.

— ՎԱՐ. Նոյն նշանակութիւնն ունի ինչպէս
— ԵՐԷՆ. լեզուներու համար կը գործածուի. օր.

Հայերէլ-ը. տաժկերէլ-ը. Թրքերէլ-ը. եւն:

— ՎԱՐԻ. ԿՐ ԶՈՒԳՆԵԼ ԵՄԵՆՆԻՆԻՆԻՆԻՆ. ՕՐ.

մարդասէսք, իշատէսք :

— 81. Դարձեալ հնագոյն մասնիկ մը որ
տեղը, քաղաքը, հայրենիքը կը ցուցնէ. օր.

Յարակիւրդի. Հալլըդի. գեղադի
Խարիւթի. սըվասադի. քաղքըդի.
Յանի. Էւն: յանի. Էւն:

— Օք. Բարբառիս գործիականի մասնիկն է եւ աւելցողը ինչո՞ւն է. օր.

խելթ. ան. 0+.
 Եւանգել. Կր. ան. 0+. Եւն.

197. Աւելի նուազ կը գործածուին, որմէ
— աչի եւ — իւրի ծագումը մուր է իսկ մնա-
ցեալներն գիտական բառեր կը յօրինեն.

— Անի, Հին մասնիկ մ'է, անեցաւ ինչ
չանէ. օր.

ընդունելի. պիտուունելի.
 պիտունելի. անուունելի :

— ԱՇ. Մասնկանս ծագումը մութ է.
աշխատանքս ապրիմնը իջ ՆեՆեւցէ. օր.

မြစ်ကလေး	မြစ်ကလေး
မြစ်ကလေး	မြစ်ကလေး

— Եկ. Նշենը եւ գոյականներու համար.
նաւորական զորքի մը համար. օր. նորին:

— ԿԱԿ կամ ԿԵԿ. Այս մասնական ծագումն ալ մուծ է. ծածկունքներու առջինը զի տեղի վրայիցն է. օր.

վերին. ամուրիկի. խորհրդիկի.
հասարակի. բացարկի. ծանոթիկի. եւն:

— ԿԱՆ. Նախկին — ան մասնական մաս-
ցած. քործուց էլ նշանի եւ վերաբերութիւնը կը
ցուցնէ. օր.

ծծիւ. աշխարհիւ } նորագոյն բառեր:
գողարկի. քաղաքիւ }
լալիւ. հայկաւի }

Գ. Բայանուն շնորհներ.

198. Մասնականները բայերու արմատին
վրայ աւելնալով բայանուններ կը յօրինեն:
Բայց այդ բայանուններէն ոմանք քոչիւն են եւ
ոմանք ծածկուն: Հետեւինք ուրեմն այս ստորա-
բաժանման եւ առաջ բերեցք այս կարգի մաս-
նականներն ալ:

1. Գոյական բայանուններ.

199. Գոյական բայանուններու մասնիկ-
ներն են՝

— ԻՉ. Հնագոյն մասնիկ մը. քործուց էլ
ցոյցնէ. օր.

բռնիւ, բռնել բայէն.
թարթիւ, թարթել կայ նաեւ թարթիւն.
խնիւ, խնել բայէն.
խնկածիւ, խնկածիւն բայէն.
ձաղկիւ, ձաղկել բայէն.
մանիւ (փխ. մանիւր) մանել բայէն.
սրիւ, սրել բայէն.
քերիւ, քերել բայէն. եւն:

— ԻՔ. Մասնիկս քործուցնէ նշան էլ
ցոյցնէ եւ բայերու վրայ կ'աւելցուի. օր.

ըսելի. ծախելի. տալի.
էրբելի. շինելի. ուտելի.
խմելի. առնալի. եւն:

— ՈՂ կամ — ՕՂ. Նշանակէ հին մաս-
նիկ մը. քործուց էլ ցոյցնէ. օր.

խառն, տեսնող, ուտող, պաքնող, կալա-
ծող, եւն:

— ՈՅ. Հնագոյն մասնիկ մը դարձեալ.
եւթն էլ ցոյցնէ. օր.

դրժն՝ թրժել բայէն. ջարթո՞ց՝ ջարթել
բայէն. տապկո՞ց՝ տապկել բայէն:

— ՈՒԱՍԲ կամ — ՈՒԵՍԲ. Նախկին
— ուստի ձեւին ձայնական փոփոխութիւնն է.
քործ էլ ցոյցնէ. օր.

բանաւոր բանիլ բայէն.
ըսաւոր ըսել բայէն.
հայրաւոր հայիլ բայէն.
իշտաւոր իշեալ բայէն (իշեիլ).
խօսաւոր խօսիլ բայէն.
ուղեւոր ուղիլ բայէն. եւն:

— ՈՒՄ. Կը ներկայացնէ նախկին — ուս-
եւ — թէ մասնականներն. քործ էլ ի՞նչ քործուցնէ
էլ ցոյցնէ. օր.

գողաւոր. խնտաւոր.
գոչաւոր. խնտաւոր խնիլ բայէն.
դարձաւոր. հասնաւոր. եւն:

— ՈՒՍՏ. Նշանակէ հին մասնիկ մը. քոր-
ծուցնէ ցոյց էլ ուստի. օր.

ապրաւոր. կապաւոր.
գալաւոր. հագաւոր. եւն:

— ՈՒՔ. Բարբառիս մէջ խիստ գործա-
ծական մասնիկ մը. քործուցնէ էլ ցոյցնէ. օր.

մարմրաւոր. եղջրաւոր. թափաւոր. կլթաւոր.
մամտաւոր. փոխաւոր. կշտաւոր. քերտաւոր.
մոմտաւոր. փոփաւոր. տաշտաւոր. եւն.
սկրթաւոր. ծամաւոր. քմաւոր.

— ՈՒՆԲ. աւելորդ — ն տառով միեւնոյն
նշանակութիւնն ունի քան նախորդը՝ ու. օր.

փոխաւոր. քմաւոր. փշտաւոր.
մաշտաւոր. տաշտաւոր. էղջրաւոր. եւն:

— ՏՈՒՔ. գործին առաջնութեան իմաստ էլ ինչ-
ոչ մասնական. շատ գործածական է (Տես Սատու-
կական բայեր). օր.

աւելորդաւոր. կոտորաւոր. ձանկուրաւոր.
կազկուրաւոր. տապկուրաւոր. ծեղկուրաւոր.
սրբուրաւոր. պահպանաւոր. ծեղկուրաւոր.
կեղծուրաւոր. քերտուրաւոր. կարկուրաւոր.
ժողովուրդաւոր. գերգաղաւոր. ժողովուրդաւոր.
կեղծուրաւոր. էրբուրաւոր. եւն, եւն:

2. Ածական Բայանուններ:

200. Ածական բայանուններու մասնիկ-
ներն են՝

— ԱՇ. Մասնիկս որ առանց բացառու-
թեան աճէ բայի վրայ կրնայ դրուիլ, փնտիլ էլ
ցոյցնէ. օր.

աշխոշ. հոտոշ. տարտաշ.
թէքոշ. ակոշ. օշտոշ. եւն:
կնտոշ. վաթոշ.

— ԱՆ. Այս մասնիկը թէ՛ այս ձեւով կը գտնուի բարբառի մէջ եւ թէ՛ — + յոգնակերտով; այսինքն — առ + ձեւով. Գործողը իւր ցոյցն է օր.

վազան. թաթան. խաճիւռ + +.
Հագան. սոգան. պատան + +.
խաղան (աւել. քարան (աւելորդ կգտան + +.
լորդ Լ). — Լ մը) եւն. եւն:

— ԿՈՏ. Մասնիկ մը որ նախկին — որ մասնիկը կը յիշեցնէ. ունեցողը կը ցուցնէ, օր.
ամշիւ. պարծենիւ. վախիւ:

— ՈՒԿ. Մասնիկն որ բաւական գործածական է բարբառի մէջ Գործողին վերաբերելու ցոյցն է օր.

բանիւ. եղկիւ. նստիւ.
Թափիւ. կայիւ. պառկիւ.
եղիւ. մոռցիւ. փախիւ. եւն:

— ՈՒՆ. Նախկին մասնիկ մը. Գործողը եւ իր ցոյցն է օր.

վազան. փլզան. լեցան.
փալփլան. նաշխան. լեցցան.
կիւլան. փակչան. դիմակչան. եւն:

201. Բարբառի մէջ կը գտնուի նաեւ Գործողի բառին մէջ — ունի մասնիկը. բայց միայն այդ բառը կայ այդ մասնիկով:

Գ. Բայեր չենող մասնիկներ:

202. Բայեր յօրինող մասնիկներու մասին կարճ պիտի խօսինք, որովհետեւ բայերու գլխին մէջ, պէտք եղածին պէս պիտի ներկայացնենք բայերու վերջաւորութիւններն եւ աւելցնենք կատարած գերն:

203. Այստեղ առաջ կը բերենք պարզ բառերէ կազմուած բայերն:

— ԵՆ. Ներգործական եւ չէզոք բայեր կը յօրինէ. օր.

գործ + եւ. ծծ + եւ.
բան + եւ. պար(ա)պ + եւ.
քար + եւ. եւն:

(Տեսնել թիւ 385):

— ԻԼ. Արարական բայերու վրայ կը դրուի. օր.

խօսը, խօս + եւ. կարմիր, կարմր + եւ.
նիստ, նստ + եւ. գեղին, գեղն + եւ.
քալ, քալ + եւ. ճերմակ, ճերմկ + եւ. եւն:

(Տես նաեւ թիւ 390):

— ԱԼ. Ներգործական եւ չէզոք բայերու համար կը գործածուի. օր.

հաղ + եւ. խաղ + եւ.

յոս + եւ. եւն:

(Տես եւ թիւ 394):

— ՆԱԼ. Նշնակէ ներգործական եւ չէզոք բայերու համար. օր.

գող + եւ. աճող + եւ.
վախ + եւ. աղէկ + եւ.
պզտիկ + եւ. վեց + եւ. եւն:

(Տես նաեւ թիւ 398):

— ՅԸՆԵԼ. Անցողական բայեր յօրինելու կը ծառայէ. օր.

չեն + ցնէլ. աղէկ + ցնէլ.
չէ հեւ + ցնէլ. հասար + ցնէլ.
գեշ + ցնէլ. վենծ + ցնէլ. եւն.

(Տես եւ թիւ 402):

— ԱԼՏՏԵԼ. } Փոխադարձական բայեր չի.
— ԱԼՏԵԼ. } ներս համար կը գործա.
— ԱԼՏԱԼ. } ծուլն. օր.

ծեղ + լեւլ. պոռ + լեւլ.
կռ + լեւլ. եւն:

— ՏԵԼ. } Մասական բայեր կը յօ.
— ԱՌՏԵԼ. } ըրնեն. օր.
— ԱՌՏԱԼ. }

փսր + եւ. հաղ + լեւլ.
կտր + եւ. ծռ + լեւլ.
պատռ + եւ. եւն:

(Տես նաեւ 423 — 431, 433, թիւերն):

2. Օտարաձուտ Մասնիկներ:

204. Օտար լեզուներէ բարբառի մէջ մտած մասնիկներն որոնք ընդհանրապէս օտար բառերու վրայ կը դրուին, աւելի ընդարձակօրէն պիտի տեսնենք գործիս Գ. Մասին մէջ. ուստի այստեղ առաջ կը բերենք միայն թիւ. — ԵՆՖ, ى indji մասնիկն որ բարբառի մէջ արմատացած է հայերէն բառերու վրայ ալ կը դրուի. Դասական թուականներ կազմելու համար (տես եւ թիւ 269). օր. չորս-ԵՆՖ, վեց-ԵՆՖ, եւն:

205. Հարկաւոր է նշնակէս յիշել — ԶՈՒՆԻՆ մասնիկը որ բաղկացած է Զ. ى, ڤ, dji եւ հայերէն = ունիւ = ունիւն մասնիկներէն: Թիւ. — Զ մասնիկը կը ցուցնէ արհեստը, զբաղմունքը. աքմա + Զ(ի) + ունիւ. Ղալֆա + Զ(ի) + ունիւ. եւն:

(Ըրարանիւն)

Մեկնիւ Բ. ԴԱՆԻՍ-ԲԵՐ

